

ZASLOUŽILÝ UMĚLEC KAREL PALOUSH VZPOMÍNÁ

Když táhne jaro, teskním v kamenné Praze po něžných fialkách v hájovských stráních, po prvních bledulích na Jodasově louce; po té směsi hlíny a vůně čehosi tajemně prudkého, drsného a tiše, něžně zpívajícího. A tato hájovská vůně nese se každé jaro i přes spící Prahu a laská mě v mém pokoji znepokojivou vzpomínkou na mé dětské a jinošské velikonoce.

Ty velikonoce v Hájích! To jsou nejen pomlázky, kraslice, mazance, fialky a bledule, ale i pravidelná školní představení místní školy. Kdy jsem s nepopsatelným vzrušením zkoušel a hrál trpaslíka, čerta, brouka, starého filosofa nebo krále. Jak jsem se těšil na ty chvíle v herecké šatně — až ucítím zase onu zvláštní směs šmínek a plisně špatně větrané šatny — až budu hrát. Příroda i divadlo spojily se vždy v nezapomenutelný zážitek.

Hrál jsem s obecnou školou i když jsem byl už v primě jilemnického gymnasia. Hrál jsem Krále — a vzpomínám si, jak úporně jsem se snažil napodobit v této roli paní Hübnerovou z Národního divadla. Viděl jsem ji totiž jako desetiletý hrát v Praze Runu v Radúzi a Mahuleně a nesmírně mě vzrušila, učarovala. Jako král jsem měl podobný příchod na jeviště jako Runa — také mi unesli dceru — a já honil únosce. Paní Hübnerová vešla prudce, jako vítr, velkým obloukem přihnala se zhloubi jeviště až dopředu, a její rudý plášť za ní vířil. Bohužel, nešlo mi to tehdy ani s tím pláštěm — ať jsem ho „rozhoupával“ jak chtěl. Tak aspoň jsem přibíhal stejně prudce jako ona.

Hrát divadlo jsem už neprestal. Hrál jsem na ochotnickém jevišti v Hájích, v hotelu „Gerl“, kde byl tatínek hostinským — měl jsem tedy divadlo téměř v bytě. A dodnes vidím pana Škrlika, paní Drahovzalovou, Boženku Kubíčkovou, Máňu Paloušovou „ze mlejna“, Máňu Jeriovou, pana Holubce staršího i Tonika, mého tatínka a oba jeho bratry Antonína a Františka — jak jsem jim záviděl, že už jsou dospělí a mohou hrát velké role a já jenom dětské. Dočkal jsem se. Hrál jsem pořád, když ne s dospělými tedy s loutkami — ať už v Hájích nebo později jako student na jilemnickém gymnasiu.

Tam byl mým patronem nezapomenutelný profesor J. Bernard, vynikající vzdělaný ochotnický režisér. Když jsme se přestěhovali v roce 1951 do Semil, začal jsem hrát se semilskými ochotníky, jako septimán a oktáván, i když jsem bydlel přes týden v Jilemnici. Měl jsem pro tuto činnost potíže v deskriptivní geometrii s profesorem Vaňkem — hrál jsem proto většinou pod pseudonymem — Karla Háška. Bylo to jméno mého drahého dědečka, na kterého jsem hrdý, i když ho znám jen z vyprávění.

Byl to člověk zvláštní, podivínský, který asi tesknil po tom, že nemůže být hercem, ale musí být hostinským. Imponuje mi svým velkým rozhledem a velkou vášní, se kterou dělal divadlo. Hrál, režíroval, stavěl kulisy, židle v sále, čistil lampy, vyráběl dekorace a vše to dělal s větší intenzitou a vášní než své zaměstnání hospodského.

V Semilech jsem spolupracoval s nezapomenutelným Bedřichem Schorschem, paní Závitkovskou, Růžnou Pluhařovou, s Eli Bémem, Josefem Hlouškem, Karlem Kovaříkem. Mým prvním rádcem a neustálým podněcovatelem, abych se věnoval divadlu profesionálně, byli dr. Vladimír Daniček a jeho žena. Všech vděčně vzpomínám. Strojda Schorsch, který věřil v můj talent, mi ovšem s velkým rizikem, sobě vlastním, dával velké role, které jsem ani jako osmnáctiletý nemohl tehdy „uhrát“. Na moje námitky jen polohlasně pobroukával a čtverácky pomrkvával, začínaje mluvit o něčem jiném. Hrál jsem např. Faráře v „Pekelníku“ od Shawa, Karla IV. v „Noci na Karlštejně“. Z ostatních rolí, které jsem hrál na semilském jevišti, vzpomínám si: Herberta v Hilbertově „Sestře“, Josefa Kajetána Tyla v Šamberkově stejnojmenné hře, jakéhosi starce v Arnoldově frašce, ve hře brí Capků „Ze života hmyzu“ krásnou roli tuláka...

Když jsem dokončil studia na pedagogické fakultě v Praze a byl rok bez zaměstnání, začal jsem v Semilech i režirovat. Mou první režijní prací v Semilech bylo představení Bahrova „Koncertu“ s J. Červinkovou, Vlastenkou Maiznerovou, Karlem Červinkou a Josefem Hlouškem. Dále jsem režíroval Šrámkovo „Léto“, kde mi scénu navrhl M. Kosař, sám jsem hrál Skalníka, Tylovu „Paní Marjánku, matku pluku“, kde jsem hrál starého bláznivého učitele Vorlického. A když jsem, už jako nově angažovaný člen ostravského divadla přijel na své první prázdniny, režíroval jsem za výtvárně účasti zasloužilého umělce Jana Sládka Pagnolův „Malajský šíp“ a zahrál si i roli Piquoisa.

Je zajímavé, že Skalník se stal i mou první velkou rolí v ostravském divadle. Přišlo mi tehdy velmi vhod, že jsem dobře znal hru ze semilského studování, protože na tuto premiéru jsem měl jen osm zkoušek. I mou první činoherní režii v ostravském divadle byla právě ona „Marjánka“ Tylova, kterou jsem si už „ozkoušel“ na semilském jevišti.

A ještě jednou zasáhl semilské jeviště do mých osudů. To když na představení Pagnolovy hry „Malajský šíp“ přišel se podívat z blízkého Turnova, kde byl na prázdninách, národní umělec režisér Jan Škoda. Dal si druhého dne se mnou schůzku, vytkl mi chyby, kterých jsem se dopustil jako režisér, ale řekl: „Karle, máte režisérský talent — začněte pracovat a studovat tak, abyste se mohl stát režisérem.“ Promluvil i s ostravskými divadelníky, sám byl tenkrát šéfem brněnské činohry, byla mi umožněna práce režijního asistenta, sám mi dával nejcennější rady a stal se mým prvním učitelem. Rád proto na toto semilské představení „Malajského šípů“ vzpomínám.

To by asi tak byly telegraficky zachycené vzpomínky na mou činnost v semilském ochotnickém spolku.

Musím říci, že tuto činnost jsem bral velice doopravdy, že mám dodnes schovaný studijní materiál, poznámky ke studovaným hrám. Byly to chvíle neobyčejně vzrušivé, krásné, ale zachytit je, bohužel, nelze.

Přeji Vám k Vašemu jubileu, aby Váš spolek hrál a hrál, hrál poctivě, opravdově, aby dával lidem to, co potřebují — nová poznání, dával jim krásu — aby je připravoval na komunistickou budoucnost, ve které bude člověk člověku člověkem a ne vlkem, aby přitahoval co nejvíce mladých lidí.

Přál bych to nejen Vám, ale i mladým lidem, aby na vlastní kůži poznali, že zkoušet a hrát divadelní představení — znamená žít plnější a krásnější život.

Do další stovky Vám přeju co nejvíce úspěchů a všem, kteří dnes pracujete v semilském ochotnickém divadle, hodně zdraví a neubývajících chutí do práce.

KAREL PALOÚŠ.